

**PÍSNĚ
KOSMICKÉ**

—

Jan Neruda

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Písně kosmické

Jan Neruda

Znění tohoto textu vychází z díla [Básnické spisy Jana Nerudy – část druhá – Písně kosmické](#) tak, jak bylo vydáno F. Topičem v Praze v roce 1907. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Jan Neruda: Písně kosmické), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 7. 1. 2022.

OBSAH

I.....	9
II.....	10
III.....	11
IV.....	12
V.....	13
VI.....	15
VII.....	16
VIII.....	17
IX.....	19
X.....	20
XI.....	21
XII.....	24
XIII.....	25
XIV.....	26
XV.....	27
XVI.....	28
XVII.....	29
XVIII.....	30
XIX.....	32
XX.....	33
XXI.....	34
XXII.....	35
XXIII.....	38
XXIV.....	39
XXV.....	40
XXVI.....	41
XXVII.....	42
XXVIII.....	43
XXIX.....	44
XXX.....	45

XXXI. 46
XXXII. 47
XXXIII. 48
XXXIV. 49
XXXV. 51
XXXVI. 53
XXXVII. 54
XXXVIII. 55

*PODŘIPSKU
věnováno*

*Vlnek jsem chtěl nabrat z hbitých proudů,
z okeánu v bouřné jeho době,
donesl jsem ale sobě domů
tichou vodu jenom ve nádobě.*

LEANDER

I.

Letní ty noci zářivá,
jakž tebou srdce okřívá —
ve dne tak sladkobilno,
a teď tak volno, volno!

S oblohy bílý měsíček,
starobný nebes tatíček,
stříbrné světla pýří
po celém světě šíří.

Dokola jeho dětičky,
drobounké, smavé hvězdičky,
dukátkovými hlasy
zvoní na krásné časy.

II.

Když k vám vesel hledím, zlatá vy kuřátka,
slyším naše písně, česká zřím děvčátka.

Naše dívky slunce rannější bývají,
ve potoku chladném oči si mývají.

V noci krásné hvězdy do vody naprší —
běda hochu, na něžž oči ty zsrší!

III.

Ach, jaké to blaho: poležet
zde na drnu poblíž boru
a s zlatými dát se hvězdami
do šeptného rozhovoru!

Ty třepotné, smavé hvězdičky
tak čiperně na mne hledí —
ach prosím vás, je to pravda vše,
co lidé prý o vás vědí?

Že maličké vy prý hvězdičky
jste obrovská samá těla —
a od jedné k druhé prý sto let
a k některé věčnost celá?

Což nevidím, jak jste droboučky
a v jakém jste k sobě skladu? —
Já — nahoře být — bych kamenem
vás přehodil celou řadu!

A že prý jste věčném ve reji
a přes steré skokem míle? —
Ej, musilo by tu hluku být
a šumu za noční chvíle!

A zatím tak němě spřádáte
svou života tichou dumu —
když vesele prstem zaluskám,
je věru v tom více šumu!

IV.

Což třepotá se to tu hvězdiček,
jak včeliček ve vzlétlém roji! —
Proč asi ta jedna jediná
tam samotná povzdál stojí?

Tak dumavě chvílemi v dáli zří
a bledoučké její jsou tváře,
je patrně hvězda mladoučká
dle dětinné v očku záře.

Jen někdy svůj doufavý vyšle hled
a stoudně zas do sebe mrká —
ba myslím, že také hvězdička
jak hrdlička láskou vrká!

V.

Snad jiní jinak uvidí —
já myslím nebe širé si jak naši zemi
a při hvězdách si myslím na lidi.

Vidím tam různotu skupení,
velkosti, tvarů a záře —
to musí různé osoby
být, kde jsou různé tváře!

Planetoidek tam havěť zřím
— uličnických to zmetků —
jež hvězdám nám již stárnoucím
bab nadává a dědků;

hvězdičky na šňůře pupečné —
embrya — mléčné sítě —
těž nebe je zas v naději
a nosí sladké břímě;

panenky růžově planoucí,
mládence hledů zbrklých,
roj mužů světla klidného,
roj babic žlutě scvrklých.

Běhají spolu, a přece je
každý svých práv si bdělý,
jak lidi nás zde chladná zášť
je chladný éter dělí.

Životem různým se nebe skví
— dosti však tam též rovů
a svaté ticho v koutečkách,
jak sluší na hřbitovu.

Co světů Svět as pohrobí,
jež — jako naši velcí mrtví — zraku zmizí,
a přec svou váhou dále působí!

VI.

Věřte, že také hvězdičky
mnoho, ba mnoho bolí,
každá si s námi nařiká
slzavé na oudolí.

Mají svou drsnou lopotu,
točí se, běží, svítí,
sto tisíc mil vám přeběhnou
pro kousek živobytí.

Do únavy se lopotí,
trýzní svá zlatá těla,
kosmický prach si stírají
ze vznešeného čela.

VII.

Po nebi hvězdic je rozseto
lesem jak zvonců vřesných,
dech času je měrně provádí
v jásavých kruzích plesných.
Vidíme plesu jenom cíp —
zkoumej a čítej sebelíp,
mistře v početním cviku,
nespočteš tanečníků!

Vesele se Zemí Měsíc jde,
Země zas v mocném kruhu
se okolo Slunce otáčí
v zářivém planet pruhu.
A i to velké Slunce zas
kolem většího vede nás —
a toto slunce jeho
kde jde? — a kolem čeho?

Mysli se nejvýš — a nad tebou
hvězd jako vřesných zvonců —,
a kdybys byl jako Slunce stár,
nedomyšlíš se konců!
Klečím a hledím v nebe líc,
myšlénka letí světům vstříc —
vysoko — převysoko —
a slza vhrkla v oko.

VIII.

Poeto Světe! Co jsi aeón prožil,
než hvězdu k hvězdě v zvučný verš jsi složil,
než každé slunce s planet květem různým
jsi v sloku sloučil uměním svým luzným,
než z chaosního myšlének svých víru
jsi slunce k sluncím uved v zpěvů míru —
než mladé Zemi řekl's: „Oživuj!“,
poprvé nechal mladé srdce tlouci,
odevřel oko lidské: „Obdivuj!“

Poeto Světe! Hymnus tvůj je věčný!
Tvá každá sloka má svůj život pučný,
a když jej vykvete, dá mrtvol zvučný
v tvé ruce zpět co zárod nově vděčný.
Poeto Světe! Kam se hymnu křídla
přes hlubně tmy, přes všechna světél vřídla,
kam, kam se křídla hymnu rozkládají?!Když mořem vanou, moře z dna se bouří,
když zemí vanou, země k nebi kouří,
když nebem vanou, světům dech se tají!

Poeto Světe, co tvůj hymnus kryje,
co vše v něm mře, co nesmrtelno žije!
Ba není krásy, by v něm nekvítala,
a není zoře, by v něm nesvítala,
a není jasu, by se jím nešířil,
a není květu, by se v něm nepýřil,
ne ptačích hrdel, by v něm nezapěla,
ne dětských smíchů, by v něm nezvonily —

a není slz, by jím se neronily,
ne zoufalosti, by v něm nevzkypěla,
a není boje, by v něm neburácel,
ne mučedníka, by v něm nekrvácel —
a není touhy, by jím nevanula,
a není lásky, by v něm neplanula,
a není srdcí se vším citem svým,
by netloukla v tom velkém hymnu твоjím!

Poeto Světe! Poetů jsi bohem,
a přec — jsi poetou jen *všech* poetů slohem.
A byť tvůj hymnus velký jako nebe,
co dáváš v něm? — Vždy jen a jenom sebe!
A čtoucím nám byť nadšením až vzplály líce,
my cítíme: poeta cítil více!
Ty s tvůrčí rozkoší máš tvůrčí trýzeň spolu —
a kdo se z čtoucích ptá, co hymnus stál tě bolu!

IX.

Stárnoucí lidstvo čte ve hvězdách
jak dědeček ve kronice,
vždyť čteme tam samou jen minulost,
co bylo, co není snad více.

Čtem o nesmírnosti prostory
a mysl nám trne, žasne,
že papršlek světla než sletí k nám,
snad hvězda již zhasla, snad hasne.

Čeho my ještě se dožili!
Ba na stará kolena divy:
nám minulé vidět lze přítomně
a mrtvy zřít jakoby živý!

X.

Paprsku z Alkyony mé,
světelný šípe, znáš-li,
čím si tvá paní líbezná
luznou svou líci krášlí?

„Ach snad už líc ta povadla,
snad už je po všem vděku,
vždyť já k vám světla s poselstvím
letím již na šest věků!“

Poslíčku říše Mlékové,
po jakém po zákonu
kupí se světů milion
světelných do záhonů?

„Ach snad už zhasly světy ty,
snad už je po všech veta,
od mého vzletu vrší se
v tisíce věků leta!“ —

Jako ta lidská myšlenka:
po věcích teprv hřímá,
po věcích lidstvem zachvěje —
myslitel dávno dřímá.

XI.

V pusté jsme nebeské končině,
Slunce i se planetami,
jinde je světů jen naseto,
my jsme tak světově sami!

My když i nožičky vyšvihnem
do šipkových světelných skoků,
letíme k nejbližší sousedce
přece jen trojici roků.

„Paničko Alfo Kentauri,
poptávce dovoluťe ňáké,
matička Slunce se dává ptát,
máte-li dětičky také.

Nás je vám, stydno až vyslovit!
Je nás tam doma jak smetí,
matička zvláštní má ‚hvězdáře‘,
kteří jí sčítají děti.

Některé z nás, ty už umřely,
některé ještě se rodí,
některým mladicky do skoku,
jiné jak o berlách chodí.

Uran a Neptun — tak pro příklad —
dávno jak rampouch jsou tuhy,
vedle nich v posledním tažení
Saturn i se svými kruhy.

Jupiter také už zvadlý kmet,
plet' jeho žlutě tak září,
ledové ruce, líný chod,
široké vrásky ve tváři.

Promrzelý je to kolohnát!
Ač že vám sotva se plazí,
my když se nejpěkněj točíme,
on nám to, habán ten, kazí.

Mars — no ten ještě by prošel přec,
jen kdyby nebyl tak rudý,
to je to: hbitým že pijákem —
voják as po světě všudy.

Země — ach Země! Toť ženuška!
Při práci věčně jen hravá,
plna je květů a písniček
mladá jak lípečka zdravá.

Ještě pak: holčička Venuše,
kypící, bující poupě,
a skoro matce až na klíně
Merkur, to nemluvně hloupé.

Je vám to pečlivá matička,
kol sebe drží nás mladší,
ale i postárlé propouští,
jen až kam zraky jí stačí.

A jsou i planety takové,
které už před časy zvadly,

jejichžto trouchnivé mrtvoly
v komety již se rozpadly.

Odlétly, ve hvězdách zmizely,
už se i rozprchlé zdály,
matička na ně jen vzpomíná
v světové myšlénce dále.

Někdy se po nich však roztouží,
náhle je stáhne až k sobě,
ohnivé slzičky žíhají
po nebi v němé té době.“

XII.

Všechny ty vířivé planety,
s měsíci přílepkou,
vylétly do světa širého
ze Slunce z kolébky.

Všechny ty vířivé planety
za svoji za dobu
slétnou zas ze světa širého
do Slunce do hrobu.

XIII.

Také to Slunce ohnivé
pomalu pousíná,
přijde i jeho hodinka,
zhasne a mrtvě zsiná.

A jen když za čas planeta
na prsa zpět mu skane,
zase pak dávným plamem svým
na chvíli ještě vzplane.

Ach, což ta láska mateřská
přes časy, přes hrob hoří,
neumrazíš ji na horách,
neuhasiš ji v moři!

Matičce dáš-li do hrobu
na prsa dítě její,
ještě se vpadlé, ztělé rty
radostí pozachvějí.

XIV.

Zem byla dítětem; myslela,
ona že vesmíru pyšný střed
a kvůli ní Slunce i obloha
a celý širý Svět.

Přišlo jí také už poznání,
divně se chvěje jí srdce dnes
a je jí jak panence rozkvetlé,
když vešla v první ples.

Po sále hvězdy se chechtají:
„Velký svět není jí ještě znám,
však — hezounká, milounká panenka —
ty's zato známa nám!

Na tebe my jsme už hleděly,
když byla's v poupěti drobný květ,
když rostla jsi do krásy — samý sen
a sobě celý svět!“

Měsíček čekal hned u vchodu:
„Panenko, žádám vás — ať tak dím —
za taneček první a poslední
a za ty mezi tím!“

XV.

Měsíček, pěkný mládenec,
s jemně zářící lící,
oblétá Zemi panenku
jak holub holubici.

Když ji hled jeho políbí,
zvlní se ňadra její,
oheň se vnitřní rozkypí
a rty se žárem chvějí.

Přece se věčně upejpá,
ret její vždy zas chladne,
stoudně si vede v povzdálí —
a Měsíc schne a vadne.

Znej ty panenky jako já,
budeš si vést jináče:
ve dne se každá upejpá —
a v noci blahem pláče.

Panenka Zem po celou noc
hledí k Tvé sličné tváři —
k ránu je plno rosných slz
jak dívčím po polštáři.

XVI.

Báječně krásný to přec byl sen,
vše že se Zemi koří,
tisíce světů že kolem ní
se točí a láskou hoří.
Krásný to sen, a přec jen sen,
ze světů zbyl nám jeden jen —
jen Měsíček náš věrný.

Měsíček ze všech sám a sám
okolo nás se točí,
sprovází Zemi životem
a nespouští ji z očí.

Děvčátko, lidské poupátko,
Měsíčku sobě všimni:
snad se ti tisíc kořit zdá —
jen jeden je upřímný.

XVII.

Měsíček že je mrtvý muž?

A jeho pilné zaměstnání
při svaté lidstva osvětě?

Pak není širém ve světě
nad takové skonání!

Chtěl bych, až jednou dokonám,

— odpust'te hvězdné touze —
jak Měsíc svítit lidstvu dál —
tak dlouze — ach tak dlouze!

XVIII.

Měsíc mrtev. Při něm ve prodlení
den se s nocí střídá jak dvě mnichů,
jak dvě mnichů, ne víc ku obsluze,
jen co mrtvých strážce na modlení.

Střídají se v svatém, hlubném tichu,
beze smavých červánkových hříček:
den tam neodvívá růžově svých víček,
náhle plane v plamenné své hrůze.
Jeho krok je němý, bez pospěchu,
nejde v ranních písniích, v šeptném šumu stromů,
nekráčí po bouřích s třesknou hudbou hromů —
mrtvol nemá dechu ani slechu.
Slunce žhavé v černém visí nebi,
dolů z něho střely ohně srší,
proudy ohně dolů z něho prší,
ohně oceán se dolů lije —
mrtvá půda příšerně se šklebí,
s žízni děsnou, zimničně horoucí
žhavé proudy ohně lokem pije.

Kdyby bylo oko tam živoucí,
jediné je sžehne slunce políbení,
ale není tam to oko — není!

A ta noc — to hrob v svém rozšklebení!
Bez rosy noc, jež by vandrovníku
perel do kadeří navěsila,
beze snů noc, jež by milovníku
milých kouzel srdcem rozesila.
Hvězd tam plno, plno v černém nebi,

kdož by sčítal vše je světloňoše!
Ale všechny planou bez rozkoše,
bez hravosti, chvějné bez sladkosti,
svítí jako drobné bílé lebi,
jak když z černé země bílé svítí kosti.
Ach, ta noc! Ta není obraz milosrdí!
Jedním dechem plamy v ledy tvrdí —
zima, zima, mráz až v báj rostoucí —
by tam bylo srdéčko kės vroucí,
v jednom trhlo by se okamžení,
ale není tam to srdce — není!

Měsíc mrtev. Siná jeho stále
tvář sem na nás hledí v stejném příznaku,
jak když mrtvý v rakvi leží na znaku.
Pohřeb zvolna kráčí Světem dále,
světla slavně kolem něho víří —
Měsíčku, by bylo citného ti zoru,
dnem i nocí zřel bys na obzoru
vdovu Zemi vlhkém ve šlojíři.

XIX.

Oblaky Země jsou synové tkliví,
matičku Zemi si krví svou živí,
slzami smývají starobné vrásky,
mladí jí líce a svěží jí vlásky,
ve světů závratně vířivém honu
od věků přes věky do časů skonu
nesou si matku jak v bavlnce měkce.

Oblaky, oblaky, labutí křídla,
šedivé hádanky, mlhová vřídla,
jiter a večerů zlacené znaky,
růžové kolébky, rakevní mraky,
nesete praotců poslední vzdechy,
nesete potomkům první jich dechy —
zdravím vás, zašlosti, příšlosti lidská!

XX.

(Mluvíval člověk:)

Čím člověk já ve světě kruhu jsem?
Mně skromnost má jazyk víže —
však pohleďte někam ke dvoru,
hned znáte, kdo sluha, kdo kníže.

Já Slunci a Siriu říkám „ty“,
a ony! — Vzdor skvělé záři
vždy pokorně stojí opodál
se služebným úsměvem v tváři.

XXI.

(A mluví člověk:)

Jak lvové bijem o mříže,
jak lvové v kleci jatí,
my bychom vzhůru k nebesům,
a jsme zde Zemí spjatí.

Nám zdá se, z hvězd že vane hlas:
„Nuž pojd'te, páni, blíže,
jen trochu blíže, hrdobci,
jimž hrouda nohy víže!“

My přijdem! Odpust', matičko,
již jsi nám, Země, malá,
my blesk k myšlénkám spřaháme
a noha parou cvalá.

My přijdem! Duch náš roste v výš
a tepny touhou bijí,
zimniční touhou po světech
div srdce nerozbijí!

My přijdem blíž, my přijdem blíž,
my světů dožijeme,
my bijem o mříž, ducha lvi,
a my ji rozbijeme!

XXII.

Seděly žáby v kaluži,
hleděly vzhůru k nebi,
starý jim žabák učený
odvíral tvrdé lebi.

Vysvětloval jim oblohu,
líčil ty světlé drtky,
mluvil o pánech hvězdářích
zove je „Světa krtky“.

Pravil, že jejich hvězdný zkum
zvláštní je mírou veden,
dvacet že milionů mil
teprv jim loket jeden.

Tedy že, řekněm pro příklad,
— věříme-li v ty krtky —
k Neptunu třicet loket je,
k Venuši jen tři čtvrtky.

Rozmluvil se pak o Slunci
— žáby jsou divem němý —
ze Slunce že by nastrouhal
na tři sta tisíc Zemí.

Slunce že velmi slouží nám,
paprskovými klíny
štípajíc věčnost na rok a
směnkové na termíny.

O kometách že těžká řeč,
rozhodnout že to nechce,
míní však, že by nemělo
soudit se příliš lehce.

Nejsou snad všechny nešťastny,
nejsou snad zhoubny všechny,
o jedné ale vypráví
sám rytíř Luběněcki:

sotva se její paprsky
odněkud k nám sem vdraly,
vskutku se v glinské hospodě
hanebně ševci sprali.

O hvězdách potom podotknul,
po nebi co jich všude,
skoro že samá slunce jsou,
zelené, modré, rudé.

Vezmem-li pak pod spektroskop
paprsek jejich světla,
že v něm naleznem kovy tyž,
z nichž se i Země spletla.

Umlknul. Kolem horlivě
šuškají posluchači.
Žabák se ptá, zdaž o světech
ještě cos zvědít ráčí.

„Jen bychom rády věděly,
vrch hlavy poulí zraky,
„jsou-li tam tvoři jako my,
jsou-li tam žáby taky!“

XXIII.

Že skály již Země plameny
v nezdolná pouta kují?
Vždyť já je zřím, ty plameny,
vrch Země poskakují!

Vidím je svítit po keřích
ve vonných růží tvaru,
slyším je v ptačích hrdélcích
klokotat v plném varu.

Děvčátko když si mladoucké
ku prsoum mocně vinu,
cítím, že vinu ohně sloup
žhavý, až žářem hynu.

A když si lidstvu nahlédnu
do vzníceného oka,
do oka, jež jak hvězdná tuň
bájně jde do hluboka;

do oka, ježto v mžiknutí
rekovným ohněm zjasá,
volá-li voj svůj do boje
svoboda, pravda, krása;

v něž při slově lidsky šlechetném
vpryskne hned slzná něha:
cítím, jak vlastní plamen můj
vzhůru až k nebi šlehá.

XXIV.

Dík budiž vám, zlaté hvězdičky,
dík za jeden ze všech darů,
že umím lidmi zatočit
vesele do rozmaru!

Že dovedu někdy alespoň
mžik mladistvé ranní záře
a živý poblesk radosti
do české vkouzlit tváře.

Což — což je ta mysl národa
tak ztýrána, potrápena,
bojácná jako děťátko,
tichounká jako pěna!

Což — což je ta lidu mého líc
tak zsinale, mrtvě bledá,
kdo jednou na ni pohlédl,
více mu spáti nedá!

Ach, když po té tváři dojemné
jen okamžik úsměv skáče —
co na tom, že pak humorist
do koutku jde a pláče!

XXV.

„Vlast svou máš nade vše milovat!“
to ve hvězdách zlatě psáno
a krasšího hvězdám nad zákon ten
zákona není dáno.

Proto má planeta slunce své,
jež k druhům ji měkce pojí,
a každý má hvězdnatý nárůdek
odvěkou oblast svoji.

Proto i kometa jiskrná
tak dlouze své tělo plouží,
že do světa zahnané atomy
po vlasti nazpět touží.

XXVI.

Vzhůru již hlavu, národe,
k nebi své vzdvihni oči!
Viz: jsou tam i malé hvězdičky,
kol nichž se velké točí!

    Tot' prostě tím: ty maličké
    z jadrného jsou fládrů,
    ale ty velké a poslušné
    jen z plynových jsou hadrů.

Troufám, že při té myšlence
srdce ti povyskočí —
nuž — buďme tou malou hvězdičkou,
kol níž se velké točí!

    Jde to, ach jde! Jen každý hled'
    k vlastnímu dobře jádru:
    bude-li každý z nás z křemene,
    je celý národ z kvádrů!

XXVII.

Kdo měkkým je, ten bídě mře!
Aj, lide, vzhůru k nebi zrak:
velká ta světla — samý drak —
had hada-li nepozře,
drakem se nestane!

Boj, všude boj, kam oko zře!
I věčné slunce, chce-li žít,
musí se kolem s slunci bít —
had hada-li nepozře,
drakem se nestane!

Klam, v národech že láska vře!
Ach neposlouchej hravých vнад,
živ-li chceš být, buď lačný had —
had hada-li nepozře,
drakem se nestane!

XXVIII.

Slunce je hvězda proměnná
a člověk jeho tvorem —
jak krásný je ten člověk přec
s svým ideálním vzdorem!

Vždyť i to Slunce oslnné
je samá, samá skvrna —
a člověk sám chce v světě být
jak z křišťálného zrna!

V jistém vždy Slunce období
se širším cloní kalem —
a člověk zas čím dál tím víc
chce stát se ideálem!

XXIX.

Měsíček mrtvý — budoucnost,
a Slunko — minulost naše,
mezi oběma polétá
myšlénka života plaše.

Vířivě časy se valí,
minulost, přítomnost, budoucnost —
ach, jedna se ve druhou halí.

Někdy se mezi Měsíček
a Slunko stavíme směle,
rouškou zastřem si budoucnost,
žijem až převesele;

někdy zas vráží se klínem
Měsíček před Slunko života,
a mysl je zastřena stínem.

XXX.

Děj Země je krátce jen vyprávěn,
jak píseň se krátce skládá:
vylétla jiskřička z plamenu,
a zčernalá zpět zas padá.

A v jediném světem tom mihnutí,
v tom kratičkém jiskry plání
všecken si vyžije lidstvo boj,
ba všechno i milování.

Tak krátká to, kratičká písnička,
a může být ještě kratší,
veliký lidské je lásky bol
a několik slov naň stačí.

Snad stačila sloka by jediná,
snad jediné slůvko pouze,
do písně se to tak krátce dá —
a žije se to tak dlouze.

XXXI.

Zelená hvězdo v zenitu,
sviť vesele, vesele!
Když si tak někdy vzpomenu,
jak staří jsme přátelé!

Před lety jsi mne slyšela,
jak jasně jsem zavýsknul,
když jsem své děvče poprvé
si na prsa přitisknul.

Před lety jsi mne viděla,
jak děsně jsem ublednul,
mrtvou když její ručinku
jsem k ústům svým pozvednul.

To jsou jen drobty života,
jen bubliny pramene,
člověk si na ně během let
tak náhodou vzpomene.

Radost i žal my přežijem,
my přežijem cokoli! —
Nač ale náhlá slza ta —
vždyť mne to už nebolí?

XXXII.

Myslím, že malý Měsíček
poety měl jen malé,
naše že Země veliká
poety má již krále.

Až i to Slunce obrovské
života květ pokryje —
jaká tam budou srdce as,
jaká v nich poesie!

Jací tam velcí tvorové,
jaké jich touhy vzdorné,
jaké v jich očích myšlénky
nezdolné, světoborné!

Jaké tam citů záchvěvy,
jaké tam v prsou běsy,
jaký zas výblesk radosti,
výskavé, šlehavé plesy!

Jaká tam slova hluboká,
jaká v nich nadšení záře!
Jaká tam bujnost mladých těl,
jaké tam oslnné tváře!

Jaké tam jásavé naděje,
jaká tam lásky tíseň —
chtěl bych za cenu života
procítit slunečnou píseň!

XXXIII.

Již vyznám se ze všech hříchů svých,
rád dívky že za pas беру,
a miluju-li já k smrti rád,
že ještě se raděj peru.

Vím, vím, že je krásným celibát,
též humanistů ctím víru,
již myšlénkou čistou pracují
ku „věčnému“ v lidstvu míru.

Však mateřské Slunce prajinak
náš osud kdys upravilo
a Zem mezi Marsa, Venuši
tak doprostřed postavilo.

A marno je všechno kázání
a marna je všechna práce,
nám hvězdami provždy souzeno
ach! milovat se a prát se.

XXXIV.

Promluvme sobě spolu,
co je v tom světě širokém,
co je tu, co je bolu!

Kde rozvoj je, je boj — po světě boj je všude
a bez mrtvol zde nejsou přetvary,
i hudba sfér jen války píseň hude
a věčně v útok znějí fanfáry!

Ta slunce veškerá, než vojevodí,
se slunci kol titánské boje vodí,
a každá planeta jich s druhou v turnaj ješí,
než šťastna, vítězna se domovinně těší;
tak zuří boj až k drobným žhounkám dolů
po nebes klenu hlubokém —

co je v tom světě širokém,
co je tu, co je bolu!

A naše Zem? Kde nové vzrůstá, staré hyne,
ach celá Zem je mrtvých oudolí,
skrz mrtvých troucheň květ se k světlu vine —
kdo doved' *zde* by sčítat mrtvoly!
Zde válka běsná. Z krve dravec tyje,
i slavík sladký v úkor jiným žije,
tvor tvora bere v plen i jeho celé žití
a žádný neptá se, zda druhý tvor též cítí.
Co horou zde, to hromada je kostí,
co údolem, to šachta budoucnosti,
a čas v ni hází ve dnů běhu divokém
mrtvolu na mrtvolu —

co je v tom světě širokém,
co je tu, co je bolu!

A člověk — člověk! Štědrá byla ruka,
jež ohně vrhla lidských do stanů —
co srdce cit, to žhoucí lidská muka,
co myšlének, to lidstva katanů!
Ach, pokrok lidstva! Člověk vpřed se plíží,
svou krví nohu k strmé stezce klíží,
a napřed ví, než vrchu se doplazí,
že zchladlá Země všechen život zmrazí.
A naše láska! Mrtvých spalování!
Jen ranní sen je všechno milování,
den jsou dvě srdce lidská šťastna spolu,
v den druhý štěstí prchá poskokem
a obě srdce letí v propast dolů —
co je v tom světě širokém,
co je tu, co je bolu!

XXXV.

Přijdou dnové, léta, věky, věků věky.
Kolem Slunce mdlobou hasnouchího
kroužit budou planet mrtvoly.
Země bude siná, tichá, němá.

Dávno bude po všech lidstva synech —
v prach a jíní rozpadla se těla,
dávno bude po všech slávy činech —
touha někam v vesmír odletěla;
dávno po srdci i jeho bolu,
dávno dohořelo milování,
jásot odvanut i žalování,
dávno, dávno, poslední co píseň
zoufalou svou vzduchem chvěla tíseň —
všechn život v mraznou ztuhnul plíseň,
bol i radost v kámen ztuhly spolu.

K příkrovnímu, lhostejnému nebi
povrch Země příšerně se šklebí,
Zem je samá dlouhá, hlubná vráska.
Mrazný éter do povrchu pere,
šklebinou se k Země nitru dere —
Země puká tiše, nezapraská,
Zem se trhá tiše, beze zvuku,
Zem je němá, dožila svou muku. —

Přejdou dnové, léta, věky, věků věky.
Šerou prostorou jak černá rakev
Země krouží slábnouc, slábnouc v letu,

jak když orel těžce postřelený
ve spirále děsně obrovité
dolů letí — letí — letí —

Dopadne Země k Slunci zpět,
ze Slunce šlehne plamů květ
jak života na úsvitě,
a vzdálené hvězdy a širý Svět
zví, že se tu naposled — naposled
líbají matka a dítě.

XXXVI.

Aj, tamhle dřímavých jiskerek,
jak když rukou rozhodí květů,
to letí prostorou kometa,
kostnice umrlych světů.

Hvězdo, oděná rubášem,
dumnou nám píseň hudeš,
v ní veliký obsah, málo slov:
„Ty popel jsi, popel budeš!“

A tamhle zásvit zas jako sen,
jak když den se rozbřesknout bojí,
tam prach se k novému životu
v nebeském zákoutí pojí.

Příštích světů ty zábřesku,
mlžino mladě žhnoucí,
jakž ku srdci sáhá píseň tvá:
„Zas vstanete s lící skvoucí!“

Ó hvězdy, hymny vy zářivé,
naslouchám vám v roznětu svatém,
necht' smrt, či vzkříšení hlásáte,
duši mi plňte zlatem!

Srdce celičké vystláno
nesmrtelnosti kvítím —
co potřebuju já věčným být,
když věčnost již teď procítím!

XXXVII.

Ty věčné hlasy proroků,
že také mrtvi budem,
nuž ano, ano, víme to —
my Světa nepřebudem!

Co rozkvétá, to odkvétá,
co vzešlo, zase chřadne,
a Zem i s lidstvem rozkvetlým
jak bílá růže zvadne.

Však proto smrti myšlénkou
my srdce nezbodáme!
My vyžijem a dožijem
a Světu příklad dáme!

Dřív Světa původ seznáme
a sil všech tajné zdroje,
dřív na dno časů sestoupnem
a sečtem světů roje!

Před žádnou, žádnou záhadou
své šíje neskloníme,
o nebes klenby nejzazší
svým duchem zazvoníme!

My umřem, avšak dříve si
hrob vysteleme slávou,
Svět celý musí nad hrobem
stát s obnaženou hlavou.

XXXVIII.

Až planety sklesnou k Slunci zpět
a mrazem se Slunce rozskočí,
až drobty ty, smrtí poštvány,
si v divokou elipsu zabočí,
    až pohřební, truchlý průvod ten,
    pln hrůzy, prost života vděků,
    se vesmírem dalekým promete
    přes milion, milion věků;

až konečně někde v koutečku
se po letu dlouhém zastaví
a prášek z nás světů bývalých
se ve nový chaos tam rozžhaví,
    až v chaosu tom boj plamenný,
    boj titánský poznovu vzplane
    a z plamenů žárných až nový svět
    jak čarovný fénix zas vstane;

až na novém, kyprém světě tom,
boj ustoupí mladu životu
a luh bude samý barev smích
a háj plný sladkého šumotu,
    až na světě tom zas vypučí
    tvor se srdcem, se zpěvnou tísni:
    pak snad zase drobounký atom můj
    tam zazvoní kosmickou písni!

Jan Neruda

Písně kosmické

Edice Poezie

Ilustrace na obálce z Pixabay.com

Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. elektronické vydání

Verze 1.0 z 7. 1. 2022

ISBN 978-80-274-2124-4 (epub)

ISBN 978-80-274-2125-1 (pdf)

ISBN 978-80-274-2126-8 (prc)